CÔNG TÁC KỸ THUẬT HÌNH SỰ GÓP PHẦN PHÒNG, CHỐNG TỘI PHẠM VÀ MỘT SỐ BÀI HỌC KINH NGHIỆM RÚT RA

NGUYỄN TIẾN LỢI
Khoa Kỹ thuật hình sự,
Trường Cao đẳng Cảnh sát nhân dân I

Nhận bài ngày 15/9/2026. Sửa chữa xong 15/10/2026. Duyệt đăng 21/10/2026.

Abstract

This article examines the role of forensic science in crime prevention and control and in the development of a professional, highly capable, and modern People's Public Security Force. As a specialized field, forensic science applies scientific and technological methods to the collection, examination, and evaluation of evidence, thereby supporting criminal investigations and the administration of justice. Drawing on practical experience, the article identifies several lessons concerning strategic advisory work, workforce training, professional capacity development, and proactive crime prevention. These lessons provide a basis for improving the effectiveness of forensic operations and informing the continued modernization of the forensic science force.

Keywords: *Crime, crime prevention and control, forensic science, lessons learned, People's Public Security Force.*

1. Đặt vấn đề

Trong tiến trình xây dựng lực lượng Công an nhân dân thật sự trong sạch, vững mạnh, chính quy, tinh nhuệ, hiện đại đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ trong tình hình mới, công tác Kỹ thuật hình sự (KTHS) đóng vai trò là một mũi nhọn nghiệp vụ đặc thù, lấy khoa học kỹ thuật làm vũ khí sắc bén để bảo vệ công lý (Phạm Hữu Hiến, 2025). Thực hiện tinh thần Nghị quyết số 12-NQ/TW của Bộ Chính trị và Đề án 29 của Thủ tướng Chính phủ, lực lượng Kỹ thuật hình sự (KTHS) đã và đang chuyển mình mạnh mẽ, khẳng định vị thế không thể thay thế trong quy trình tố tụng hình sự. Không chỉ dừng lại ở việc khám phá các dấu vết "biết nói" tại hiện trường, công tác này còn là nền tảng để cơ quan điều tra đưa ra những nhận định chính xác, khách quan, tránh làm oan sai hoặc bỏ lọt tội phạm (Bộ Chính trị, 2022; Thủ tướng Chính phủ, 2023). Trước sự phát triển khó lường của tội phạm sử dụng công nghệ cao, yêu cầu đặt ra cho mỗi cán bộ, chiến sĩ là phải vừa làm chủ công nghệ trí tuệ nhân tạo (AI) hiện đại, vừa giữ vững đạo đức nghề nghiệp tinh thông. Thực tiễn đấu tranh đầy cam go trong những năm qua đã mang lại những chiến công hiển hách, đồng thời đúc kết nên những bài học kinh nghiệm quý báu về công tác tham mưu, đào tạo nhân lực và tư duy phòng ngừa từ sớm, từ xa. Việc nhìn nhận và đánh giá sâu sắc kết quả công tác KTHS không chỉ nhằm tôn vinh những cống hiến thầm lặng mà còn là cơ sở để định hình chiến lược phát triển lực lượng tiến thẳng lên hiện đại.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số kết quả đạt được trong công tác Kỹ thuật hình sự

Năm 2025, lực lượng KTHS tiếp tục tham mưu triển khai hiệu quả Đề án hiện đại hóa công tác KTHS đến năm 2025 trong Công an nhân dân (được phê duyệt theo Quyết định số 29/QĐ-TTg ngày 26/4/2023 của Thủ tướng Chính phủ, gọi tắt là Đề án 29) (Thủ tướng Chính phủ, 2023), đồng thời tham mưu kiện toàn các quy định pháp luật, quy trình công tác chuyên môn. Đẩy mạnh tham mưu trang bị phương tiện kỹ thuật tiên tiến, hoàn thiện cơ sở dữ liệu chuyên ngành và nâng cao hiệu quả giám định tư pháp, đảm bảo kết luận giám định chính xác, khách quan, phục vụ kịp thời công tác điều tra. Chú

Email: tienloit38@gmail.com

trọng tham mưu và tổ chức các lớp tập huấn nghiệp vụ KTHS cho Công an cấp xã nhằm tăng cường năng lực ban đầu trong bảo vệ, khám nghiệm hiện trường và thu giữ dấu vết; tham mưu củng cố tổ chức bộ máy tinh gọn, đẩy mạnh xây dựng Đảng và các phong trào thi đua trong toàn lực. Đội ngũ tham mưu đã chủ động xây dựng phương án, tổ chức các lớp tập huấn chuyên sâu cho lực lượng Công an cấp xã, phường. Dấu ấn này giúp lực lượng ở cơ sở nâng cao nhận thức, làm chủ kỹ năng bảo vệ hiện trường và thu thập dấu vết ban đầu một cách bài bản, đồng bộ.

Trong công tác tổ chức, Thực hiện chủ trương chung từ ngày 01/03/2025, khi mô hình Công an cấp huyện kết thúc hoạt động, công tác cán bộ đã tham mưu điều động, sắp xếp lại lực lượng KTHS tập trung về cấp tỉnh để quản lý xuyên suốt, tinh gọn và chuyên sâu, theo đó đã thành lập các tổ công tác KTHS trực tiếp bám địa bàn. Tại các địa phương thực hiện sáp nhập đơn vị hành chính, tổ chức Đảng và bộ máy chuyên môn của lực lượng KTHS các tỉnh cũ đã được hợp nhất nhanh chóng, đảm bảo bộ máy đi vào vận hành, hoạt động. Công tác cán bộ đã giải quyết tốt tâm tư, ổn định vị trí việc làm cho hàng trăm cán bộ, chiến sĩ. Bên cạnh đó, lực lượng KTHS đã phát động mạnh mẽ phong trào thi đua *"Ba nhất: Kỷ luật nhất - Trung thành nhất - Gần dân nhất"*.

Trong công tác chuyên môn, lực lượng KTHS đã ứng dụng công nghệ vào hoàn thành toàn diện nhiệm vụ bảo đảm trật tự, an toàn xã hội. Toàn lực lượng đã triển khai kịp thời, chính xác các hoạt động chuyên môn, góp phần đẩy nhanh tiến độ điều tra, truy tố và xét xử nhiều vụ án. Lực lượng KTHS tích cực thực hiện Đề án 06 về phát triển ứng dụng dữ liệu về dân cư, định danh và xác thực điện tử phục vụ chuyển đổi số quốc gia giai đoạn 2022-2025, tầm nhìn đến năm 2030, chuẩn hóa và thống nhất phương pháp xây dựng hồ sơ. Vận hành hiệu quả hệ thống giám định ADN hiện đại cùng nhiều trang thiết bị sinh học, kính hiển vi tiên tiến; bảo đảm toàn bộ các kết luận giám định diễn ra khách quan, chính xác, kịp thời cung cấp chứng cứ khoa học có giá trị cao. Lực lượng KTHS tại các địa phương đã đạt được những bước tiến vượt bậc, về đích toàn diện các mục tiêu của Đề án 29 Đi đầu trong thực hiện các chỉ tiêu, nhiệm vụ của lực lượng KTHS là Công an Hà Nội và Công an Thành phố Hồ Chí Minh, Tây Ninh, Cần Thơ, Quảng Ninh, Ninh Bình, Hưng Yên… Cụ thể: Tại Hà Nội, lực lượng KTHS Công an Thành phố tiếp tục phát huy vai trò mũi nhọn trong việc khai thác các dấu vết kỹ thuật số và sinh học phân tử để phá các vụ án đặc biệt nghiêm trọng (Phòng KTHS, Công an Thành phố Hà Nội đã chuẩn hóa các quy trình giám định theo tiêu chuẩn cao, rút ngắn thời gian trả kết quả, cung cấp chứng cứ khoa học chính xác cho cơ quan điều tra; tại Thành phố Hồ Chí Minh, Phòng KTHS, Công an Thành phố Hồ Chí Minh đi đầu trong chuyển đổi số toàn diện các hệ thống tàng thư, kết nối liên thông dữ liệu giám định ADN và vân tay nhằm đáp ứng quy mô dân cư lớn nhất cả nước; tại Tây Ninh, lực lượng KTHS chủ động tham mưu và tái cấu trúc lực lượng ngay sau khi thực hiện sáp nhập địa giới hành chính. Đơn vị đã bố trí các tổ công tác bám sát địa bàn, hỗ trợ kịp thời công tác khám nghiệm hiện trường và giám định cấp bách, không để xảy ra ách tắc hay chậm trễ hồ sơ, phối hợp đồng bộ, hỗ trợ toàn diện lực lượng Công an cấp xã, huyện trong việc tiếp cận và bảo vệ hiện trường ban đầu một cách bài bản, đúng quy chuẩn pháp lý; tại thành phố Cần Thơ ghi nhận năm 2025 là giai đoạn "tăng tốc và hoàn thành" các hạng mục của Đề án 29, Phòng KTHS Công an thành phố Cần Thơ đã hoàn thiện năng lực giám định kỹ thuật, pháp y, đáp ứng nhu cầu tố tụng tại vùng lõi sông nước Mekong. Các địa phương như Quảng Ninh, Ninh Bình, Hưng Yên triển khai đồng bộ các phòng thí nghiệm đạt chuẩn, đưa vào sử dụng thiết bị giám định ma túy thế hệ mới, các thiết bị kỹ thuật phòng chống tội phạm công nghệ cao, nâng cao tỷ lệ giải quyết vụ án). Trong năm 2025, công tác khám nghiệm hiện trường và kết luận giám định tại các địa phương đều bảo đảm yếu tố "khách quan - chính xác - kịp thời", phục vụ đắc lực cho việc kéo giảm tội phạm về trật tự xã hội trên toàn quốc… (Viện Khoa học hình sự, 2025). "Với kết quả công tác đạt được, trong năm 2025, toàn lực lượng KTHS có 179 tập thể, 1.208 cá nhân được khen thưởng các hình thức, trong đó Viện Khoa học hình sự có 4 tập thể, 9 cá nhân được tặng Bằng khen Bộ; 13 tập thể, 83 cá nhân được tặng Giấy khen của Viện Khoa học hình sự" (Minh Hiền, 2025).

6 tháng đầu năm 2026, lực lượng KTHS tiếp tục ghi nhận nhiều dấu ấn nổi bật, đóng góp quan trọng vào việc kéo giảm tình hình tội phạm về trật tự xã hội. Lực lượng KTHS triển khai nhanh chóng các nội dung điều chỉnh về chức năng, nhiệm vụ theo mô hình tinh gọn, hiện đại hóa của Bộ Công an.

Toàn lực lượng đẩy mạnh ứng dụng khoa học, công nghệ hiện đại và AI vào công tác khám nghiệm hiện trường, giám định KTHS, pháp y và giám định thương tích. Hệ thống camera AI, số hóa dữ liệu dấu vết sinh học (ADN) và kỹ thuật số điện tử được tối ưu hóa liên thông, phục vụ trực tiếp cho việc nhận diện, truy nguyên dấu vết tội phạm thế hệ mới tinh vi. Đẩy mạnh hướng dẫn, tập huấn chuyên môn nghiệp vụ sâu sát cho lực lượng Công an cấp xã, phường. Bảo đảm công tác tiếp cận, bảo vệ và thu thập dấu vết ban đầu tại hiện trường không bị gián đoạn, xử lý đúng quy trình ngay từ cấp cơ sở. Các vụ việc yêu cầu giám định kỹ thuật và pháp y tại các địa phương được thực hiện khẩn trương, khách quan, cung cấp chứng cứ khoa học chính xác để không làm oan người vô tội và không bỏ lọt tội phạm. Hỗ trợ Cơ quan Cảnh sát điều tra phá nhanh các vụ án phức tạp, đặc biệt là tội phạm sử dụng công nghệ cao, tội phạm ma túy mới và tội phạm kinh. Bên cạnh đó, lực lượng KTHS và pháp y phối hợp với các ban ngành hoàn thành xuất sắc giai đoạn 1 của các chiến dịch lấy mẫu, đối sánh ADN phục vụ tìm kiếm, xác định danh tính hài cốt liệt sĩ, nhiều tập thể và cá nhân đã nhận bằng khen về đích trước thời hạn. Trong tháng 6 đầu năm 2026, Bộ Công an đã tổ chức công bố Thư khen của Thủ tướng và trao thưởng cho các lực lượng phá án xuất sắc, trong đó có sự đóng góp trực tiếp của công tác giám định chuyên sâu từ lực lượng kỹ thuật. Tại các Hội nghị sơ kết 6 tháng đầu năm 2026, Viện Khoa học hình sự và lãnh đạo Công an các tỉnh, thành phố đã ghi nhận, biểu dương cao bộ chiến sĩ KTHS nhờ thành tích xuất sắc: phối hợp đắc lực với Cơ quan Cảnh sát điều tra phá nhanh nhiều đại án kinh tế, ma túy, và tội phạm sử dụng công nghệ cao; khen ngợi các đơn vị đi đầu trong chuyển đổi số, ứng dụng thành công AI vào hoạt động khám nghiệm hiện trường, giám định pháp y, sinh học (ADN) và dấu vết kỹ thuật số điện tử; biểu dương các tổ đội KTHS tích cực hướng dẫn nghiệp vụ cho lực lượng Công an cấp xã, phường, giúp việc tiếp cận và bảo vệ hiện trường ban đầu chuẩn xác theo quy định pháp luật… (Viện Khoa học hình sự, 2026).

2.2. Một số vấn đề rút ra từ những kết quả đạt được trong công tác Kỹ thuật hình sự

Có thể nói, nhờ những dấu ấn đặc biệt trong công tác tham mưu, công tác chuyên môn, công tác tổ chức cán bộ… vai trò của lực lượng KTHS ngày càng được thể hiện rõ nét. Mỗi cán bộ, chiến sĩ lực lượng KTHS đều thấm nhuần sâu sắc vị trí, vai trò của mình trong công tác, nhất là vai trò của công tác KTHS trong hoạt động tố tụng. Từ những kết quả đạt được trong công tác KTHS, có thể rút ra một số bài học kinh nghiệm sau đây:

2.2.1. Chủ động làm tốt công tác tham mưu

Bài học kinh nghiệm quý báu đầu tiên từ thực tiễn đó là: Làm tốt công tác tham mưu triển khai hiệu quả các đề án lớn (như Đề án 29 về hiện đại hóa KTHS, Đề án 06 về dữ liệu dân cư) và kiện toàn các quy định pháp luật, quy trình chuyên môn. Mỗi cán bộ, chiến sĩ KTHS luôn chủ động bám sát các mục tiêu chiến lược tại Nghị quyết số 12 của Bộ Chính trị về "Đẩy mạnh xây dựng lực lượng Công an nhân dân thật sự trong sạch, vững mạnh, chính quy, tinh nhuệ, hiện đại, đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ trong tình hình mới" (Bộ Chính trị, 2022) và Đề án 29 của Chính phủ nhằm cụ thể hóa thành các kế hoạch hành động sát thực tiễn. Từ công tác tham mưu, những vấn đề liên quan đến cơ sở pháp lý sẽ đươc rà soát, sửa đổi, bổ sung, từ đó hoàn thiện hệ thống văn bản quy phạm pháp luật, tạo dựng một hành lang pháp lý chuẩn mực và chặt chẽ. Sự chủ động trong tham mưu không chỉ giúp lực lượng KTHS tiến thẳng lên hiện đại mà còn đảm bảo mọi hoạt động chuyên môn đều khách quan, chính xác và đúng pháp luật. Sự chủ động từ khâu tham mưu chính là nền tảng pháp lý và định hướng vững chắc để toàn lực lượng vận hành đồng bộ.

2.2.2. Quan tâm đào tạo đội ngũ cán bộ có chuyên môn nghiệp vụ vững vàng, đặc biệt là kỹ năng phát hiện và thu lượm dấu vết

Thực tiễn chứng minh rằng, việc quan tâm đào tạo đội ngũ có "chiều sâu" chuyên môn, đặc biệt là kỹ năng phát hiện và thu lượm dấu vết là hướng đi đúng đắn để góp phần làm sáng tỏ vụ án hình sự, xử lý đúng người, đúng tội, không làm oan sai, không bỏ lọt tội phạm. Công tác bồi dưỡng phải được thực hiện thực chất theo phương châm "cầm tay chỉ việc", chú trọng đào tạo cho lực lượng Công an cấp xã để đảm bảo hiện trường được bảo vệ nguyên vẹn ngay từ những giờ đầu tiên (Viện Khoa học hình sự, 2024). Giá trị lớn nhất mà người cán bộ KTHS mang lại chính là sự nhạy bén, bản lĩnh và lòng yêu nghề cháy bỏng trong từng nhiệm vụ. Chính từ đôi bàn tay tỷ mỷ và nhãn quan nghiệp vụ sắc bén, những dấu vết vô tri tại hiện trường mới có thể "cất tiếng nói" xác thực, cung cấp bằng chứng khách quan cho

quá trình tố tụng. Sự kết hợp giữa đạo đức nghề nghiệp và tinh thần trách nhiệm giúp cán bộ giám định vượt qua mọi khó khăn, hiểm nguy để đi tìm sự thật. Đây không chỉ là nhiệm vụ chuyên môn mà còn là sứ mệnh thiêng liêng nhằm bảo vệ công lý và giữ gìn cuộc sống bình yên cho Nhân dân. Suy cho cùng, con người chính là chủ thể điều khiển công nghệ, biến những công cụ khô khan thành vũ khí sắc bén để giải mã mọi ẩn số của vụ án.

2.2.3. Đón đầu, đẩy mạnh ứng dụng thành tựu của khoa học kĩ thuật hiện đại, đưa khoa học kĩ thuật trở thành "vũ khí" sắc bén trong đấu tranh với tội phạm

Đón đầu, đẩy mạnh ứng dụng thành tựu của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0, đưa khoa học kĩ thuật trở thành "vũ khí" sắc bén trong đấu tranh với tội phạm là bài học vô cùng quan trọng. Trước tình hình tội phạm ngày càng tinh vi, xảo quyệt, xu hướng tội phạm sử dụng "công nghệ cao", việc ứng dụng khoa học kĩ thuật hiện đại, nhất là AI đã tạo ra bước đột phá trong giải mã dữ liệu phức tạp, khôi phục các tệp tin bị xóa và xử lý hình ảnh, âm thanh chất lượng thấp một cách chuẩn xác. Công nghệ không chỉ đẩy nhanh tiến độ mà còn đảm bảo tính khách quan, loại bỏ những sai sót chủ quan trong quá trình giám định. Đây chính là "chìa khóa" giúp lực lượng KTHS bắt kịp đà phát triển của thế giới và đáp ứng yêu cầu bảo vệ an ninh, trật tự trong tình hình mới. Sự kết hợp giữa tư duy nghiệp vụ và công nghệ AI đã mở ra những khả năng thực tiễn mà trước đây các phương pháp thủ công khó lòng thực hiện được. Qua đó, từng chứng cứ điện tử hay dữ liệu số đều được khai thác triệt để, phục vụ đắc lực cho công tác điều tra, truy tố và xét xử. Việc làm chủ công nghệ mới chính là thước đo cho sự chính quy, tinh nhuệ và hiện đại của hệ lực lượng.

2.2.4. Gắn kết chặt chẽ giữa công tác khám nghiệm và giám định

Thực tiễn cho thấy, khám nghiệm và giám định luôn song hành cùng nhau. Kết quả khám nghiệm không chỉ đơn thuần phục vụ hoạt động tố tụng mà còn mang giá trị nghiệp vụ cao trong việc "truy bắt theo dấu vết nóng" và nhận diện phương thức, thủ đoạn hoạt động của tội phạm. Khi dấu vết tại hiện trường được phân tích kịp thời sẽ cung cấp những định hướng chính xác để lực lượng điều tra khoanh vùng đối tượng. Sự kết hợp, phối hợp giữa khám nghiệm và giám định giúp cơ quan chức năng ra quyết định khởi tố đúng người, đúng tội, đảm bảo tính nghiêm minh của pháp luật. Sự tỷ mỷ, khách quan trong từng khâu thu thập dấu vết giúp loại bỏ tối đa nguy cơ làm oan sai người vô tội hoặc bỏ lọt tội phạm. Qua đó, niềm tin của Nhân dân vào công lý được củng cố, đồng thời nâng cao hiệu quả phòng ngừa tội phạm từ sớm, từ xa.

2.2.5. Chú trọng tổng kết thực tiễn để nâng cao hiệu quả hoạt động phòng ngừa

Thông qua mỗi vụ giám định, cán bộ, chiến sĩ KTHS cần tổng hợp, phân tích các phương thức và thủ đoạn mới của tội phạm, từ đó kịp thời đưa ra những thông báo, cảnh báo nghiệp vụ cho lực lượng nghiệp vụ Công an các đơn vị, địa phương để có đối sách đấu tranh phù hợp. Việc chủ động tổng kết, đánh giá thực tiễn giúp toàn lực lượng chuyển từ trạng thái thụ động sang thế trận "chủ động phòng ngừa" từ sớm, từ xa. Việc nắm bắt quy luật hoạt động của tội phạm thông qua dấu vết kỹ thuật giúp ngăn chặn các hành vi phạm tội tương tự, góp phần giữ vững an ninh, trật tự ngay từ địa bàn cơ sở. Những thông tin cảnh báo về chất ma túy mới, phương thức trộm cắp hay thủ đoạn lừa đảo công nghệ cao chính là biện pháp hữu hiệu bảo vệ Nhân dân. Sự kết hợp giữa tri thức chuyên môn và tư duy phòng ngừa tội phạm tạo nên một chu trình khép kín trong công tác bảo vệ an ninh, trật tự.

2.2.6. Phát huy vai trò mũi nhọn của các đơn vị đi đầu và nhân rộng mô hình hay, cách làm tốt trong chuyên môn

Thi đua, khen thưởng là động lực lớn của tập thể, cá nhân. Đối với lực lượng KTHS, trong công tác, đã kịp thời biểu dương, nhân rộng các cách làm hay, sáng tạo từ các địa phương đi đầu như chuẩn hóa quy trình tại Thành phố Hà Nội, chuyển đổi số toàn diện tại thành phố Hồ Chí Minh, tái cấu trúc bám sát địa bàn tại tỉnh Tây Ninh; tăng tốc hoàn thành Đề án 29 tại thành phố Cần Thơ. Sự lan tỏa từ các đơn vị mũi nhọn tạo động lực thi đua mạnh mẽ cho toàn lực lượng. Từ đây, nhiều mô hình, cách làm tốt được nhân rộng, lan tỏa góp phần vào thực hiện nhiệm vụ chung của KTHS. Những thành tích đạt được, những sự ghi nhận xứng đáng từ các cấp, các ngành là phần thưởng xứng đáng cho nỗ lực và quyết tâm của lực lượng KTHS trong thời gian qua.

Xem tiếp trang 333